

NOTE ȘI DISCUȚII

Ioana Maria Petrescu, Bogdan Stanciu, Emil Creangă*.
ROMULA. DE LA UITARE LA PUNERE ÎN VALOARE

Mots-clé: *Romula*, colonie romaine, site archéologique.

Resumé: *Romula*, la capitale de la province romaine *Dacia Malvensis*, a connu une évolution rapide et spectaculaire. Fondée au début du IIe siècle par les soldats romains, qui avaient érigé à cet endroit une fortification en terre et qui obtiendra, un siècle plus tard, le rang de *colonia*, *Romula* deviendra l'une des plus prospères villes de la région; cependant elle fut quittée par les citoyens romains durant le règne de l'empereur Aurélien. Depuis la fin de la XVIIe siècle, les vestiges de *Romula* attirent l'attention des voyageurs et des hommes de cultures, souhaitant la restitution de son histoire. Les fouilles archéologiques organisées depuis 1900, ont révélé une série d'aspects concernant le passé de la colonie romaine, aspects connus par les spécialistes de l'histoire romaine.

La richesse des vestiges de *Romula*, représente en même temps un argument et un avantage en vue de la transformation du site en un objectif culturel et touristique. C'est l'un des buts que le projet *Romula – capitala Daciei Malvensis*, démarré en 2007, s'était proposé. Actuellement, *Romula* représenté un site inconnu par le public; cependant cette situation pourrait être redressée par la mise en évidence du potentiel archéologique et son introduction dans le circuit du tourisme culturel. Pour cela, l'ensemble devrait être « attractif » et « accessible ».

Cuvinte cheie: *Romula*, colonie romană, sit arheologic

Rezumat: *Romula*, capitala provinciei romane *Dacia Malvensis* a cunoscut o evoluție rapidă și spectaculoasă. Fondată în sec. al II-lea de soldații romani, un secol mai târziu a ajuns la rangul de *colonia*, fiind una din cele mai prospere orașe din regiune. Cu toate acestea a fost părăsit de soldații romani în timpul domniei împăratului Aurelian. Începând cu sec. al XVII-lea s-a produs reconstituirea istoriei sale. Bogăția vestigiilor recomandă acest sit pentru a deveni un obiectiv cultural și turistic. Demarat în 2007, programul *Romula – capitala Daciei Malvensis*, și-a propus ca valorificând potențialul arheologic al acestui sit să-l introducă în circuitul cultural și turistic.

Una dintre primele preocupări ale romanilor, la puțin timp după cucerirea Daciei, a fost aceea de a întări granițele ce separau noile teritorii ale imperiului de lumea barbară aflată la exteriorul limesului. În primii ani ai secolului al II-lea p. Chr., detașamentele de militari însărcinate cu apărarea frontierelor au început să construiască un sistem de fortificații așezate de-a lungul malului drept al Oltului. În acea perioadă își începe scurta existență *Romula*, capitala provinciei romane *Dacia Malvensis*. La început, așezarea care avea să devină unul dintre cele mai prospere orașe din zonă, a fost un simplu castru de pământ. În vremea împăratului Hadrian (117-138), după ce soldații au părăsit cetatea, localitatea a fost populată cu coloniști veniți din diverse zone ale imperiului, devenind astfel o așezare preponderent civilă. Din acest moment, *Romula* cunoaște o ascensiune rapidă. Ridicată la rangul de municipiu sub Hadrian,

Romula este numită capitala provinciei *Dacia Malvensis* înainte de anul 170, după ce împăratul Marc Aureliu reorganizează *Dacia*, împărțind-o în trei provincii. Către sfârșitul secolului al II-lea, sau poate la începutul celui următor, *Romula* este ridicată la rangul de *colonia* de către împăratul Septimius Severus (193-211). Câteva decenii mai târziu numai, *Romula* se confruntă cu atacurile carpilor și dacilor liberi. Cu toate că orașul este restaurat și pus sub protecție imperială, o dată cu retragerea aureliană (277 p. Chr.) el este abandonat de o parte a locuitorilor săi. Deși numeroși, cei rămași nu reușesc să facă față incursiunilor barbare care se succed cu o frecvență din ce în ce mai mare astfel încât, în scurtă vreme, *Romula* cade în uitare, fiind redescoperită abia peste multe veacuri.

1. Redescoperirea Romulei. În anul 1689, în vreme ce străbătea câmpia Romanașului, contele Luigi Ferdinando de Marsigli, ofițer și inginer militar în armata austro-ungară, descoperă vestigiile unei vechi așezări situate pe malurile Oltului.¹ În fragmentele de zidărie care aminteau încă măreția edificiilor demult distruse, în ruinele celor trei castru din cărămidă, Marsigli a recunoscut urmele unei cetăți care, în momentele sale de prosperitate, depășise în importanță și în întindere multe dintre așezările din acea regiune. Tabloul care se desfășura sub privirile călătorului de la sfârșitul secolului al XVII-lea stătea drept mărturie a unui trecut marcat de însemnătate, deși nimic din ceea ce se mai putea zări nu avea puterea de a dezvălui episoade din istoria acestui sit. Originea romană a așezării era evidentă, ea fiind evocată de decorațiile risipite pe alocuri, de blocurile mari din calcar ori de zidurile masive. În privința originii sale, la acea epocă nu a fost găsit nici un indiciu care ar fi putut preciza în vremea cărui împărat fusese fondată, când și în ce condiții fusese distrusă sau părăsită. Asemeni trecutului, numele său se pierduse și el cu multă vreme în urmă iar Marsigli notează în însemnările² sale că localnicii îi istorisiseră că așezarea părăsită ar fi *cetatea Antina*.

Ce anume fusese *cetatea Antina*³ nu se știa și poate că misterul care o învăluia i-a determinat pe mulți, în decursul timpului, să o viziteze, să o studieze și să o prezinte în diverse scrieri. Nu începe îndoială că faima ei, care se datora mai ales dimensiunilor sale și numărului mare de vestigii rămase, s-a dus până departe. Însuși Dimitrie Cantemir, aflând de la un drumeț din țara muntenească de vechiul oraș părăsit din câmpia Romanașului, îl amintea în *Hronicul vechimei romano-moldo-vlabilo* – lucrare în care menționează nu numai numele *cetății Antina* ci și legenda lui Ler împărat ale cărui curți, se zicea,

¹ Față de poziția de la finele sec. al XVII-lea lunca Oltului apare astăzi deplasată cu 6 km spre est.

² Marsigli.

³ După D. Tudor numele *Antina* provine de la cameele denumite de localnici *antice* (acum 200 de ani, în zonă fuseseră descoperite anual în jur de 50 de *antice*). Tudor 1968a, p. 114.

* Ioana Maria Petrescu, Bogdan Stanciu, Emil Creangă: Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură. Intervenție la Simpozionul Arhitectură. Restaurare. Arheologie în anul 2009 (ARA/10).